

Broj 55 * Godina VIII * april/travanj 2007.

GLASNIK

Vodeći izvozni sektor

Proizvodnja metala bilježi rast

Druga sjednica Skupštine Komore

Skupština P/GKFBiH

Unaprijediti partnerstvo i saradnju Vlade FBiH i Komore

Druga sjednica Skupštine P/GKFBiH trećeg saziva održana je početkom aprila * Prezentirani su izvještaji o radu tokom prošle, te programi i planovi za ovu godinu

Stanje privrede u BiH i FBiH međunarodne institucije ocjenjuju različito, dok domaće vlasti ističu više optimizma. Stoga će i dalje uloga Komore biti da realno procjenjuje stanje i prema zahtjevima članica djeluje u skladu sa programskim ciljevima, istaknuto je tokom sjednice Skupštine P/GKFBiH.

Prema riječima Jage Lasića, predsjednika P/GKFBiH, programom rada je utvrđeno da će se dosta raditi na stvaranju povoljnijeg ambijenta za razvoj proizvodnih djelatnosti.

- Primijetili smo da je javni, uslužni i trgovački sektor, pogotovo bankarski kao dio uslužnog, dosta napredovao dok je proizvodnja zanemarena.

Takvo stanje nam dozvoljava reći da je privredni ambijent kočnica daljem privrednom razvoju FBiH, pogotovo ako se zna da unutar zemlje nisu ujednačeni uvjeti poslovanja. Porezi i doprinosi na plaće i porez na dobit u Federaciji BiH veći su u odnosu na

drugi entitet i Brčko Distrikt BiH što bi trebalo ujednačiti, na čemu organi Komore dugo insistiraju.

U ovoj godini namjeravamo raditi i na boljem donošenju zakona iz oblasti trošarina, a u saradnji sa Vladom FBiH pokušati obezbijediti stimulatívni okvir za izvozno orijentirana preduzeća. Razgovori o tome su već u toku, istakao je predsjednik Lasić.

Izmjene zakona o trošarinama se odnose ukupno i pojedinačno na vrste robe čime bi se izbjegla neloyalna konkurencija, zaštitila domaća proizvodnja i povećali prihodi u budžetima. Riječ je o visokotarifnoj robi na koju se predlaže uvođenje posebnih poreza za duhanske proizvode, pivo, alkohol, bezalkoholna pića, kafu, automobile, plovila, avione i druge luksuzne proizvode.

Nejednaki uvjeti privređivanja, kako ističu predsjednik i potpredsjednik Komore, višestruko su štetni, tako da firme iz FBiH svoje privredne subjekte registruju u RS-

u ili Brčko Distriktu BiH zbog manjih troškova.

U fokusu interesovanja struktura vlasti i asocijacija privrede, u narednom periodu, biće segment propisa iz oblasti carina i carinskih tarifa.

Predlaže se oslobađanje od carina komponenti za proizvodnju, za repromaterijale, opremu i rezervne dijelove koji se ne proizvode u BiH, kako bi se povećala konkurentnost domaće proizvodnje, uz uvođenje kvota i kontingenata kao sistema zaštite domaće produkcije.

Kako je naglasio Avdo Rapa, potpredsjednik Komore FBiH, neobavezno članstvo se odrazilo na poslovne aktivnosti i finansijsko poslovanje, zbog čega su bili prinuđeni korigovati troškove.

Prema njegovim riječima, finansijski plan za ovu godinu iznosi 2,3 miliona KM, od čega se 65 odsto odnosi na članarinu.

- Namjera nam je i dalje lobi-rati kompanije da postanu naše članice, kao i povećati broj strukovnih asocijacija - pojasnio je potpredsjednik Rapa.

Zastupnicima se obratio i Nedžad Branković, federalni premijer, koji je naglasio da će Vlada FBiH svoju politiku djelovanja i strateške smjernice profilirati u formi mandatnog programa do 2010. i programa rada za ovu godinu. Očekuje se da će taj dokument biti upućen u Parlament krajem aprila.

Istakao je nekoliko projekata na kojima će Vlada intenzivno raditi.

Osim resornih ministarstava u njihovu realizaciju će biti uključene institucije i pojedinci zainteresirani za oblasti koje će tretirati pomenu-ti projekti.

Prvi se odnosi na harmonizaciju fiskalne politike za koju je nužno definisati njene elemente, te institute i instrumente kako je provoditi.

Očekuje partnerstvo i saradnju sa Komorom, Ekonomsko-socijalnim vijećem, naučnoistra-

živačkim institucijama, akademskom zajednicom...

- Nerazumna je utakmica koji je entitet bolji i uspješniji, jer trebamo raditi na tome da budemo jednako dobri. Građani u BiH su građani jedne države i svi trebaju imati jednak ambijent i šanse za privređivanje. Već smo imali kontakte sa čelnicima Komore sa kojima smo dogovorili metodologiju rada. Nadam se da ćete vi biti pravi dijagnostičari stvarnog stanja, šansi i ambijenta u cijeloj zemlji, jer to nam je prvi preduslov za ekonomski rast - riječi su premijera Brankovića.

Drugim projektom bi se trebalo obezbijediti smanjenje spoljnotrgovinskog deficita, za šta je, prema riječima premijera Brankovića, potrebno favorizirati izvozno orijentirane kompanije čiji proizvodi supstituiraju uvoz.

- Očekujem da ćemo zajedno definisati instrumente provođenja politike i institute sa kojima ćemo vršiti poticaje i stvarati bolje mogućnosti za tako profilirane kompanije.

Naš treći projekat definiše pokretanje kapitalnih investicija. Zbog mehanizama zaduživanja FBiH nije u mogućnosti da intenzivnije krene u izgradnju kapitalne infrastrukture, odnosno pokretanje javnih radova - ističe Branković.

Prema njegovim riječima, jedan od prioritarnih zadataka Vlade biće i izgradnja magistralne infrastrukture Sarajevo - Tuzla, zatim ceste kroz srednju Bosnu (Lašva - Vitez - Travnik - Donji Vakuf), te Mostar - Stolac - Neum.

Kada je riječ o preostaloj privatizaciji državnog kapitala, namjera nam je uraditi integralni projekt, koji će identificirati sve preostale subjekte gdje ima državnog kapitala pojedinačno.

Time ćemo Parlamentu ponuditi odgovore na pitanje šta je cilj i metod, te gdje će biti usmjeren novac od prodaje, zaključio je premijer Branković.

Prihvaćeni su izvještaji o radu Komore tokom prošle, te programi i planovi za ovu godinu.

S. DŽINIĆ

Predstavnici Vlade FBiH i privrednici

Cilj je povećati IZVOZ

Cilj nam je da zajednički stvaramo ambijent koji će omogućiti postepeno povećanje izvoza, rekao je premijer FBiH Nedžad Branković

Na sastanku članova Vlade FBiH sa predstavnicima izvozno orijentiranih privrednih društava razmijenjena su mišljenja o stanju privrede i problemima koji utiču na izvoz i ukupan privredni razvoj.

Uz premijera FBiH Nedžada Brankovića i njegove zamjenike Vjekoslava Bevandu i Gavriela Grahovca razgovoru su prisustvovali i federalni ministri Vahid Hećo, Desnica Radivojević i Damir Ljubić.

Pored predsjednika Privredne komore FBiH Jage Lasića, u radu ovog skupa učestvovali su rukovodioci kompanija Aluminijski zavod Sarajevo, Energoinvest, Mittal Steel, Fabrika duhana Sarajevo, Bosnalijek, Feal, Global Ispat koksna industrija, Prevent Cutting, TMD Borac i Standard.

Ovo je, kako je u uvodu obrazložio premijer Branković, početak dijaloga i saradnje Vlade

Federacije sa predstavnicima najvećih izvoznika, s ciljem da se zajednički stvara ambijent koji će omogućiti postepeno povećanje izvoza i veću supstituciju uvoza domaćom proizvodnjom. To je uslov da se privredi stvori bolji ambijent za razvoj i dodatno zapošljavanje, a Vladi FBiH mogućnost da uspješno izvrši svoje javne obaveze i zadatke.

"Puniji budžet znači i brže rješavanje nagomilanih socijalnih problema", rečeno je tokom ovih razgovora. Pozdravljajući ovakav način komunikacije Vlade sa privredom, predstavnici naših najvećih izvoznika upoznali su članove Vlade FBiH sa ostvarenim izvoznim rezultatima, ali i brojnim problemima čijim bi rješavanjem ti rezultati bili najmanje udvostručeni.

Prema njihovim riječima, u daljem razvoju sputavaju ih slični problemi (rascjepkanost elektroenergetskog sistema uz visoku cijenu električne energije u proizvodnji, nedorečeni i različiti propisi i komplikovane procedure kod izvoza, poreska i carinska politika, plaćanje poreza na repromaterijal koji se koristi za izvoznu proizvodnju, plaćanje dažbina na opremu i mašine koje se koriste za izvoz, nekontrolisan uvoz nekvalitetne robe, slab inspeksijski i granični nadzor, neizgrađena infrastruktura i tako dalje).

Postepenim uklanjanjem barijera koje izvoznicima i proizvođačima općenito otežavaju rad i limitiraju proizvodnju za izvoz stanje bi se znatno promijenilo u korist jačeg privrednog razvoja i ostvarenja ciljeva Vlade FBiH za smanjenje uvoza i povećanje izvoza.

Atraktivan i izvozno orijentiran sektor

Na sjednici Grupacije za proizvodnju i preradu metala - Udruženja za razvoj metalske i elektro industrije FBiH, održane 28. marta, u Mostaru, raspravljalo se o proizvodnji i preradi aluminija u BiH

Sjednici su prisustvovali predstavnici: Aluminij d.d. Mostar - Vladimir Božić i Ante Rezić; Elektroprivreda BiH - Mirsad Fazlinović; Elektroprivreda HZHB - Edin Omeragić; Koncing Posušje - Ćiro Grubišić; Kapis Tomislavgrad - Ilija Perković; Alpro Vlasenica - Miloš Savić; Presal Široki Brijeg - Karlo Soldo; Jajce Alloy Wheels - Robert Ćutuk; RB BiH - Azra Ćolić; te stručni radnici Komore.

U uvodnom izlaganju Jago Lasić, predsjednik P/GKFBiH, je rekao:

- Cilj sastanka je pronaći jedan model prihvatljiv u BiH, koji će kvalitetno riješiti snabdijevanje domaćih prerađivača aluminijem. To je atraktivan sektor i izvozno orijentiran. Stoga bi trebao odgovoriti na pitanja: Da li je potrebna izgradnja novih kapaciteta u proizvodnji aluminija? Koje su objektivne mogućnosti? Kako uskladiti isporuku električne energije u obostranom interesu?

Razlozi za ova pitanja su: iskazane potrebe za aluminijem prerađivača u BiH (Feal - Široki Brijeg, FE-AL Mostar, Jajce Alloy Wheels, Kapis Tomislavgrad, Alpro Vlasenica, Presal Široki Brijeg i ASA Prevent Group) su oko 80.000 tona u 2007. godini, dok su instalisani kapaciteti još veći.

Ovom treba dodati potrebe tvornice radiatora Koncing Posušje, kao i malih obiteljskih poduzeća, čije su mjesečne potrebe za aluminijem od 15 do 20 tona, a kojih ima značajan broj. Međutim, ugovorene isporuke sa kompanijom Aluminij su 17.000 tona, što ne može podmiriti potrebe samo dvije tvornice iz ove grupacije. Najavljene potrebe u tekućoj godini

samo za ASA Prevent Group su 20.000 tona.

Zaposlenost u ovom industrijskom segmentu je značajna: samo tri kapaciteta zapošljavaju oko 500 radnika, sa tendencijom stalnog povećanja.

Nakon uvodnog izlaganja i rasprave sumirane su konstatacije i sugestije:

* Proizvodnja aluminija je uvećana za 30% ili 30.000 tona u odnosu na prijeratnu proizvodnju (u 2006. godini proizvedeno je oko 136.000 tona). Ipak, ne može se udovoljiti zahtjevima domaćeg tržišta u potpunosti, zbog toga što se otplaćuje dug za glinicu izvozom aluminija.

Projekat za novu elektrolizu postoji, kao i Studija izvodljivosti o opravdanosti izgradnje nove elektrolize i Aluminij je spreman uči u realizaciju nove investicije, u čemu ima podršku stranih finansijskih institucija. Jedini uvjet je da se osigura, dugoročno, kvalitetna isporuka električne energije. Još se nije potpisao ugovor za tekuću godinu.

Činjenica je da se o ovim problemima jasno moraju odrediti država, vlada, ministarstvo i elektroprivreda.

* Aluminij je metal današnjice i sutrašnjice. Zadovoljni smo dosadašnjom suradnjom sa kompanijom Aluminij Mostar. Međutim, problem je što nas ne mogu u cijelosti pratiti, nego samo sa 60%, dok ostalo uvozimo.

U 2007. godini Kapis želi povećati svoju proizvodnju na 10.500 tona, uz investiranje u modernizaciju i povećanje tehnološkog nivoa pos-

tojećeg mašinskog parka oko 1.500.000 eura. Ovaj skup je bitan i mora pokrenuti rješavanja ovih problema, jer ako nemamo razvijenu bazu, ne možemo razvijati prerađivačke kapacitete, što treba biti od značaja za ekonomsko-financijski razvoj i entiteta i BiH (izvoz, zapošljavanje i slično).

* BiH se nalazi u fazi izrade Studije za energiju i Energetske strategije, koje su od značaja.

Kad je riječ o Aluminiju, onda je potrebno uobličiti potrebe i proizvodnje i prerade u jedan dokument (elaborat ili studiju), koji će uobziriti potrebe za elektroenergijom, na bazi čega se može sagledati i mogućnost izgradnje elektroenergetskih objekata. Cijene elektroenergije se moraju utvrditi politikom: Zna se da je cijena električne energije u izvozu niža. Očito, ovu razliku treba nadoknaditi finalizacijom kroz elektrolizu i prerađivačke kapacitete, koji izvoze svoje proizvode. Sve potrebe bi trebalo na neki način ozvaničiti, kako bi se prioritetno zadovoljila domaća proizvodnja. Kad je riječ o ovom području, mora se ići na izgradnju termoelektrane i ovaj program bi morao poduprijeti takvu investiciju. Zainteresirani smo za izgradnju kapaciteta sa evropskim intencijama, jer time postajemo značajniji i bliži EU.

Pripremanje elektroenergetskog sektora za privatizaciju dovodi do povećanja cijena električne energije. Zato program mora uobziriti sve potrebe za električnom energijom, uključujući i crnu metalurgiju. Može se reći da se danas domaće tržište može zatvoriti sa potrebama i proizvodnjom električne energije. S obzirom na to da su elektroprivreda u državnom vlasništvu, mogu biti nositelji razvoja, za što država mora biti zainteresirana, jer zadržati visokokapitalne resurse u vlasništvu bilo bi veliko.

* Ocjenjujemo značajnim izgradnju nove elektrolize i spremni smo participirati značajnije u realizaciji te investicije. Država treba preuzeti obavezu da participira jednim dijelom.

* Potrošnja električne energije treba biti racionalna i treba destimulirati potrošnju tamo gdje može biti adekvatno zamijenjena (plin, drvo, briketi i slično).

Treba realno uspostaviti odnos cijena električne energije u domaćinstvu i gospodarstvu, presjeći dosadašnju praksu, te time osloboditi prostor globalnoj energetskej politici.

* Alpro Vlasenica je kompanija koja zapošljava 180 radnika. Privatizacija je završena 2004. godine i većinski vlasnik je grčka kompanija Alumel. Osjeća se veliki problem u snabdijevanju aluminijem u BiH. Kapaciteti su 30.000 tona, od čega za bh. tržište 6.000 tona, a izvoz 24.000 tona. Da bismo bili konkurentni na zapadu, moramo imati bolje uslove isporuka repromaterijala i energije. Sada je situacija paradoksalna: elektroprivrede izvoze struju, a Aluminij uvozi; kompanija Aluminij izvozi aluminij, a prerađivači uvoze.

Za državu je bolja varijanta izvoziti gotov proizvod, proizveden u državi, nego aluminij. Ovo je značajno, jer se na proizvodnju kompanije Alpro Vlasenica naslanja stotinjak malih privrednika. Kako prerađivači aluminija mogu opstati do instaliranja nove elektrolize? Ako se bude bez metala, mogu i prerađivači doći u još nepovoljniji položaj, iako je cijena električne energije u RS za 20% niža od cijene u FBiH.

* Skoro udruživanje rudnika uglja u Elektroprivredu BiH moglo bi rezultirati većom količinom isporuke električne energije, po povoljnijim cijenama. Međutim, jedino pravo rješenje za isporuke po povoljnijim cijenama jeste izgradnja novih kapaciteta, uz primjenu savremenih tehnologija. S obzirom na to da je u toku izrada Energetske strategije, za očekivati je predviđanje kvalitetnih rješenja.

* Presal iz Širokog Brijega je nova tvornica, koja je izgrađena za šest mjeseci i u toku je probna proizvodnja. Instalirani kapaciteti su 10.000 tona aluminijevih profila i 80 zaposlenih. Već sad se osjećaju problemi u snabdi-

jevanju aluminijem. Vlada mora poduzeti korake u rješavanju uslova isporuka električnom energijom za Aluminij, kako bi se rješavali i problemi prerađivača.

U BiH je prisutan stalni rast nezaposlenosti. Samo u Federaciji BiH, u posljednjih pet godina, taj broj je povećan za oko 80.000.

Zaključeno je:

1. Daje se puna podrška izgradnji nove elektrolize u kombinatu Aluminij Mostar i novih elektroenergetskih kapaciteta u BiH, čime se prerađivačima obezbjeđuje dovoljno aluminija, a kompaniji Aluminij više elektroenergije po povoljnijim cijenama. Time se, u prerađivačkom kompleksu, stvaraju uslovi za zaposlenje novih pet hiljada radnika, a u perspektivi mnogo više.

2. Privredna/Gospodarska komora FBiH će upoznati Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije sa razmatranom problematikom, te, preko Ministarstva, zatražiti od relevantnih institucija sistema da se direktno uključe u rješavanje.

N. ŠEHIĆ - MUŠIĆ

Grupacija za proizvodnju i preradu metala

Upućeno pismo premijeru FBiH i resornom ministru

Udruženje metalske i elektro industrije P/GKFBiH, Grupacija za proizvodnju i preradu metala uputila je Nedžadu Brankoviću, premijeru Vlade FBiH, i Vahidu Heći, federalnom ministru energije, rudarstva i industrije, pismo vezano za "Proizvodnju i preradu aluminija u BiH"

Poštovani gospodine,

Na sastanku Grupacije za proizvodnju i preradu metala, Udruženja metalske i elektro industrije FBiH, održanom u Mostaru, 28. marta ove godine, a kome su prisustvovali proizvođači i prerađivači aluminija, kao i predstavnici elektroprivreda u FBiH, data je puna podrška izgradnji nove elektrolize u Alumijskom kombinatu u Mostaru, kao i novih elektroenergetskih kapaciteta u BiH.

Zaključeno je da je neophodna angažiranost Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije i Vlade FBiH, kako bi se sagledala problematika i učestvovalo u razrješenju.

Obrazloženje

Alumijski kombinat Mostar, unatoč maksimalnoj proizvodnji, ne može da podmiri potrebe bh. tvornica za preradu aluminija. Proizvodnja alu-

minija u 2006. godini iznosila je oko 136.000 tona, što je 30% više u odnosu na prijeratnu proizvodnju. S obzirom na to da kombinat gotovo sve količine izvozi, zbog otplate duga, u nezavidan položaj dovedeno je desetak tvornica aluminija, od kojih samo tri zapošljavaju više od 500 radnika. Postojeći kapaciteti za preradu aluminija iznose 80.000 tona, a najavljeno je i otvaranje novih prerađivačkih kapaciteta u Hercegovini. Zbog toga je, za budućnost ovog industrijskog segmenta, kao i za uspješniji ekonomski razvoj BiH, s obzirom na to da se radi o proizvodima više faze prerade, važna izgradnja nove elektrolize, kapaciteta 100.000 tona. Alumijski kombinat je spreman uči u nove investicije, u čemu ima podršku stranih finansijskih institucija, ali je potrebno obezbjeđenje dovoljnih količina elek-

trične energije, po povoljnim cijenama. Ovaj problem moguće je riješiti, po mišljenju predstavnika elektroprivreda, izgradnjom novih energetskih kapaciteta.

Kao što je poznato, broj nezaposlenih u FBiH stalno raste (u posljednjih pet godina je povećan za oko 80.000). Ukoliko bi se obezbijedilo dovoljno aluminija za prerađivače i Kombinat više električne energije po povoljnim cijenama, samo u preradi aluminija bi se moglo zaposliti novih pet hiljada radnika, a u budućnosti i više.

Izgradnja novih kapaciteta u energetskom sektoru, također, doprinosi većem zapošljavanju. To govori i činjenica da će samo rudnik i termoelektrana u Tomislavgradu zapošljavati oko 1.200 novih radnika.

Iz navedenih razloga, smatramo neophodnim Vaš angažman i angažman Ministarstva, na čijem ste čelu, u rješavanju ovog pitanja. Uz Vaš angažman moguće je kvalitetnije animirati sve relevantne institucije od značaja za rješavanje navedenih pitanja, što privrednici i očekuju.

Uvjeren sam da ćemo, zajedničkim angažmanom, razriješiti kvalitetno ovo pitanje, koje je od interesa za privredu, kao i uspješniji razvoj Federacije i BiH, te, u tom smislu, stojim Vam na raspolaganju.

S poštovanjem.

Predsjednik

Jago Lasić, dipl. ecc.

U posjeti P/GKFBiH

Saradnja sa Komorom iz Ulma

Delegacija koju su sačinjavali predstavnici Ministarstva ekonomskih poslova pokrajine Baden-Württemberg, Industrijsko-trgovinske komore iz Ulma i Agencije za međunarodnu privrednu saradnju, boravila je u Komori, 29. marta. U BiH razgovarali su sa predstavnicima više institucija o mogućnostima buduće privredne saradnje. Radi se, između ostalog, i o programima pomoći EU, tzv. Twinning projektima za zemlje kandidatkinje za članstvo u EU. Ovi projekti su primjer za jačanje privrednog sektora i izgradnju institucija u smislu jačanja partnerske saradnje između zemalja članica EU i zemalja kandidata.

Predstavnik Industrijsko-trgovinske komore iz Ulma dao je kratak presjek aktivnosti komore, istaknuvši njihove baze podataka, koje njemačke firme same pretražuju. Oko 4.300 preduzeća u pokrajini Baden-Württemberg već je iskazalo interes za saradnju i da traže nove informacije o preduzećima iz jugoistočne Evrope, poput investicija, poreskih i zakonskih okvira i slično.

Potpredsjednik P/GKFBiH Avdo Rapa, sa saradnicima, prezentirao je aktivnosti Komore i komorskog sistema u BiH. Ovo je prvi korak u saradnji između komora iz Ulma i FBiH, koja će se realizovati u narednim godinama, s ciljem pružanja adekvatne pomoći malim i srednjim preduzećima.

L. S.

Proizvodnja metala bilježi rast

U protekloj godini proizvođači metala u FBiH (čelika i aluminija) ne samo da su ostvarili veću proizvodnju nego su i stvorili pretpostavke i neposrednu stratešku osnovu za isporuku ključnog repromaterijala za razvoj metaloprerađivačkog sektora

Aluminij d.d. Mostar je ostvario proizvodnju od 136.190 tona, što je 30% više u odnosu na prijeratnu proizvodnju i omogućio, u dobroj mjeri, rad kompanija koje su zabilježile visoke stope rasta izvoza,

ukupnog prihoda i ostvarene dobiti (Feal Široki Brijeg, Jajce Alloy Wheels, Kapis Tomislavgrad i drugi).

U prošloj godinini, u FBiH je, odnosno Mittal Steel-u, proizvedeno 490.000 tona tečnog čelika, što je za

57% više nego u istom periodu prethodne godine (284.000 tona), a realizirano je 527.000 tona proizvoda, od čega 170.000 tona na domaćem tržištu, ostalo u izvozu. (U 2005. godini realizirano je 334.000 tona, od čega 120.000 tona na domaćem tržištu, a ostalo u izvozu).

I ostala proizvodnja ovog sektora, gotovo u svim segmentima, pored proizvodnje metala, bilježi rast, što pokazuje tabela 1.

Tabela 1: Proizvodnja metala i proizvoda od metala u FBiH po SKD-u

	Jed. mjere	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
Proizvodnja metala						
Ingoti od čelika	t	115.222	166.368	117.170	283.111	469.122
Betonski čelik i valjane žice	t	146.876	105.812	71.109	369.792	528.945
Živa svih vrsta	t	8.363	7.615	8.562	6.642	9.016
Aluminij u ingotima i blokovima	t	102.271	112.503	121.294	131.232	136.190
Proizvodnja proizvoda od metala, osim mašina/strojeva i opreme						
Ekseri, zakovice i vijčana roba	t	2.022	2.824	2.227	2.864	2.777
Metalni proizvodi za građevinarstvo	t	14.744	15.700	20.061	22.397	21.631
Rezervoari i cisterne	t	1.885	1.870	2.059	1.840	1.940
Proizvodnja mašina/strojeva i uređaja d.n.						
Frižideri i zamrzivači za domaćinstvo	t	3.393	3.690	3.094	4.355	4.643
Proizvodnja električnih mašina/strojeva i aparata d.n.						
Proizvodnja kablova i provodnika	t	5.004	7.776	8.407	9.138	8.264
Proizvodnja medicinskih, preciznih optičkih instrumenata i satova						
Regulatori (za plin)	kom	12.655	46.556	1.706	2.363	2.165
Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica						
Putnički automobili	t	2.559	2.344	3.092	3.654	3.459

Tabela 2: Zaposlenost u sektoru metala FBiH po SKD-u

	broj zaposlenih ¹⁾			Indeks	
	Ø 2005.	XI 2006.	XII 2006.	XII 2006. Ø 2005.	XII 2006. XI 2006.
Proizvodnja metala	4.247	3.879	3.867	91	100
Proizvodnja proizvoda od metala, osim maš/stroj	9.951	9.703	9.603	97	99
Proizvodnja mašina/strojeva i uređaja d.n.	4.160	4.069	3.992	96	98
Proizvodnja kancelarijskih maš/stroj i rač./kom.	287	357	361	1.253	101
Proizvodnja električnih mašina/strojeva i aparata d.n.	1.158	1.209	1.230	106	102
Proizvodnja RTV i komunikacijskih aparata i opreme	157	158	158	101	100
Proizvodnja medicinskih, preciznih, optičkih instrumenata, satova	521	497	497	95	100
Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	2.268	2.220	2.199	97	99
Proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava	942	886	887	94	100
Ukupno:	23. 691		22. 794		

Prema postojećoj situaciji, vodeći izvozni sektor bh. ekonomije je njen metalni sektor.

(u KM)

R. br.	Segmenti metalnog sektora	2005.		2006.	
		uvoz	izvoz	uvoz	izvoz
1.	Rude, metali i proizvodi	914,887,506	880,499,311	977,940,957	1,269,273,545
2.	Mašine, aparati, meh. uređaji, kotlovi	2,209,437,879	578,338,550	2,077,766,659	688,581,503
3.	Zbir 1. i 2.	3,124,325,385	1,458,837,861	3,055,707,616	1,957,855,048
	UKUPNO	8,680,488,710	3,100,050,887	9,097,195,985	4,371,207,873

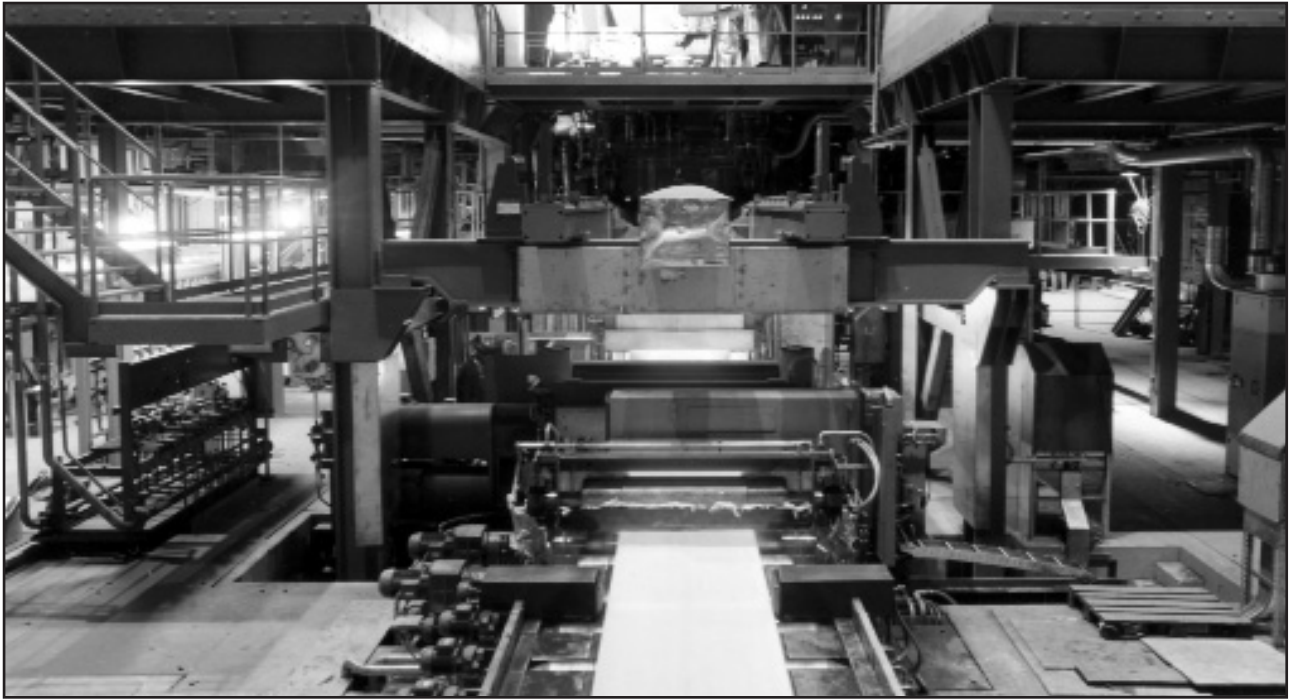
(u KM)

R. br.	Segmenti metalnog sektora	10/1/2005.		10/1/2006.	
		uvoz	izvoz	uvoz	izvoz
1.	Metali i njihovi proizvodi	896,499,101	780,105,425	955,625,431	1,159,319,079
2.	Mašine, aparati, mehanički uređaji, kotlovi, nuklearni reaktori	941,012,951	384,175,754	922,401,171	444,197,786
3.	Električne mašine, oprema i njihovi dijelovi	489,937,170	67,398,687	473,957,323	104,746,666
4.	Vozila i njihovi dijelovi	669,972,141	80,419,961	583,352,654	103,767,818
5.	Oružje i municija, njihovi dijelovi	4,910,725	32,902,318	3,473,112	23,861,671
6.	Zbir 1. i 5.	3,002,332,088	1,345,002,145	2,938,809,691	1,835,893,020
	UKUPNO	8,680,488,710	3,100,050,887	9,097,195,985	4,371,207,873

Po navedenom pregledu:

Najveći uvoznici u FBiH	Najveći izvoznici u FBiH
Volkswagen d.o.o. Sarajevo	Aluminij d.d. Mostar
Aluminij d.d. Mostar	Mittal Steel Zenica
Energoinvest d.d. Sarajevo	Volkswagen d.o.o. Sarajevo
-	TMDAi Gradačac

Od prvih 10 najvećih izvoznika, četiri pripadaju ovom sektoru i vodeći su u Federaciji BiH, za deset mjeseci prošle godine.

Aktuelna problematika

1. Uticaj fiskalne politike na strukturu troškova rada

Neusklađenost politike direktnog i indirektnog oporezivanja u BiH jedan je od izvora potencijalnog ugrožavanja cjenovne konkurentnosti i održive zaposlenosti u ovom sektoru.

Predložene reforme sistema direktnog oporezivanja neposredno otvaraju mogućnosti kompanija da održavaju postojeći broj radnih mjesta uslijed potencijalnog rasta troškova rada.

2. Uticaj fiskalne politike na troškove uvoza opreme i repromaterijala

Kao jednu od najnelogičnijih mjera fiskalne politike kreirane na državnom nivou, menadžeri ovog sektora navode obavezu plaćanja carina na uvoz opreme za kompanije koje nisu u pretežnom vlasništvu stranih direktnih ulagača, čime su domaće kompanije dovedene u podređen položaj, u odnosu na kompanije u kojima su realizirana direktna strana ulaganja.

3. Sektor proizvodnje elektroenergije

Kao barijera rastu konkurentnosti metalnog sektora, jednom od najvećih izvoznika, jeste proizvodnja i distribucija električne energije. U ovom sektoru ne postoji jedinstveno tržište, koje bi podrazumijevalo davanje mogućnosti

domaćim proizvođačima da imaju prioritet ili jednake uslove u kupovini proizvodnih viškova na međuentitetskoj osnovi.

Drugi problem čine velike razlike u cijenama električne energije koje plaćaju kompanije u kojima postoje direktna strana ulaganja, u poređenju sa cijenama koje plaćaju domaće kompanije - izvoznici koje za sada nemaju direktna strana ulaganja, a same doprinose rastu izvoza ili uvoznj supstituciji.

4. Institucionalno ustrojstvo

U FBiH postoje dva nivoa vlasti koja vode politiku u oblasti industrije, energetike i rudarstva: kantonalni nivo (ministarstva koja i po nazivu i po strukturi organizacije nisu identična) i federalni.

Koordinacija između kantonalnih i federalnog ministarstva, prema mišljenjima menadžera kompanija metalnog sektora, često nije efikasna, kao i na relaciji menadžeri kompanija - kantonalno ministarstvo i Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije.

5. Nedostatak institucija za kontrolu kvaliteta

Nedostatak institucija za kontrolu kvaliteta proizvoda ovog sektora predstavlja poseban problem, naročito u metaloprerađivačkom segmentu. Na domaćem tržištu pojavljuju se proizvodi uvezeni iz Kine, istočne i jugoistočne Evrope i slično, cjenovno konkurentniji, ali sumnjivog kvaliteta. Zato bi bilo neophodno ustanoviti instituciju za kontrolu kvaliteta i certificiranje proizvoda proizvedenih na domaćem tržištu, ali i

kontrolu kvaliteta uvezanih proizvoda, u cilju zaštite potrošača na domaćem tržištu.

Postojanje potencijala za dalji razvoj ovog sektora sadržano je, naročito, u proizvodnji aluminija i čelika, čijom bi preradom u finalne proizvode, realizacijom novih investicija, došlo do stvaranja novih kompanija, razvoja pratećih djelatnosti, novih zaposlenja, a time i značajnog poboljšanja bh. ekonomske stvarnosti. Neke aktivnosti u tom pravcu, koje prate investiciona ulaganja, već su evidentne.

To pokazuje i novoizgrađena Tvornica za preradu aluminija u Mostaru - FE-AL d.o.o. Mostar, kao rezultat zajedničkih ulaganja Aluminija i Feal-a. U toku su aktivnosti na otvaranju livnice i obradnog centra auto-dijelova u Zenici u kooperaciji Cimosi i ITC-a.

Rast proizvodnje u metalnom sektoru, koji bi trebao uslijediti u narednih pet godina (aktiviranjem integralne proizvodnje u Mittal Steelu Zenica, te najavljenog investiranja u udvostručenje proizvodnih kapaciteta Aluminija d.d. Mostar), za očekivati je da će, uz razvoj metaloprerađivačkog segmenta, imati i ključnu ulogu u ekspanziji željezničkog transportnog saobraćaja.

N. ŠEHIĆ - MUŠIĆ

Napomena: Izvori navedenih podataka su: bilteni Federalnog zavoda za statistiku, VTKBIH i Studija "Razvoj izvoznih potencijala i konkurentnosti metalnog sektora - El Sarajevo".

Međukomorska saradnja

Razvoj privrede sliva rijeke Drine

U Užicu je 21. aprila zaključen Sporazum o regionalnoj saradnji privrednih komora Crne Gore, Srbije, Republike Srpske, Federacije BiH, regije Bijeljina, regije Istočno Sarajevo, regije Trebinje i BPK Goražde, te regionalnih privrednih komora Užice i Valjevo, koje djeluju na područjima sliva rijeke Drine.

Sporazum je zaključen u cilju uspostavljanja i razvijanja dugoročne saradnje između potpisnica, usklađivanja međusobnih interesa i razvoja privrede u područjima sliva rijeke Drine.

Saradnja će se odvijati u oblasti ekonomskih odnosa: na izradi zajedničkih programa u skladu sa ekonomskim mogućnostima članica potpisnica, izradi i korištenju

zajedničkog informativnog sistema, podržavanju i podsticanju saradnje između privrednih komora, podsticanju i podršci u osnivanju zajedničkih firmi, uključujući i bankarstvo, podsticanju i podršci saradnji u oblasti poljoprivredne proizvodnje i trgovine, podršci zaključivanju privrednih sporazuma između preduzeća, te ostvarenju zajedničkih ekonomskih i finansijskih aktivnosti na trećim tržištima.

U oblasti saobraćaja i komunikacija zajednički će se raditi na ostvarivanju radova u oblasti saobraćajne infrastrukture (pruge, putevi, zračni saobraćaj, navigacija i dr), otvaranju novih graničnih prijelaza i modernizaciji postojećih.

Kada je riječ o zaštiti životne sredine, saradivaće se na usklađivanju programa zaštite životne sredine i aktivnostima koje se odnose na zaštitu zemljišta, zraka i vodotoka.

Radiće se i na razvoju turizma, dok će se u oblasti nauke podsticati uspostava odnosa i saradnje između univerziteta, istraživačkih centara i stručnih institucija.

Saradivaće se i u drugim oblastima od zajedničkog interesa potpisnica Sporazuma.

L. S.

Održan okrugli stol o reciklaži

Definirati prioritetne aktivnosti

organizaciji Međunarodne finansijske korporacije (IFC) - članice grupacije Svjetske banke za razvoj privatnog sektora, i Instituta za projektovanje i saobraćaj (IPSA), u Sarajevu je, 04. aprila, održan okrugli stol: "GAP analiza EU i BiH legislative iz oblasti reciklaže i definiranje prioritetnih aktivnosti u pripremi i primjeni potrebne zakonske regulative".

Osnovni cilj je bio da se definiraju prioritetne aktivnosti u pripremi i primjeni potrebne zakonske regulative u oblasti reciklaže čvrstog otpada u BiH.

Okrugli stol je bio prvenstveno namijenjen predstavnicima nadležnih institucija u FBiH, kantonima, općinama, privrednom sektoru, nevladinim organizacijama, ali i svim drugim zainteresiranim subjektima iz ove oblasti.

Skup je otvorio Mehmed Cero, pomoćnik ministra u Federalnom ministarstvu okoliša i turizma, te Denis Obarčanin, projekt menadžer u IFC-u, a istaknuti stručnjaci za pojedine oblasti, iz zemlje i inozemstva, obradili su i prezentirali slijedeće teme:

- Pregled legislative BiH i EU u oblasti reciklaže,

- Analiza propisa iz oblasti upravljanja otpadom sa aspekta reciklaže otpada i Direktiva Evropske komisije,

- Reciklaža - praksa u državama EU, te Sloveniji i Hrvatskoj,

- Reciklaža - praksa u Federaciji BiH,

- Ekonomske kategorije reciklaže,

- Potrebni preduvjeti - zakonodavni, organizacijski, tehnički i finansijski, te način organizacije i potrebna oprema za uspješno provođenje reciklaže.

U BiH su određene vrste korisnih otpadaka, čija obrada donosi profit, prikupljaju i recikliraju u određenim količinama, ali nije uspostavljen jedinstven i održiv sistem reciklaže, koji bi osigurao recikliranje i otpadaka koji bi imali tržište, ali se ekonomski ne isplati njihovo prikupljanje, kao i recikliranje otpadaka koji još nemaju tržište u BiH. U tom dijelu država treba, subvencijama, propisima, aktiviranjem sredstava iz Eko fonda ili na drugi način, da pomogne kako bi se, u nekom razumnom periodu, uspostavio sistem reciklaže i takvih materijala.

Pri svemu država (i društvo u cjelini) treba da odredi razumne uvjete i rokove koje je moguće ispoštovati, jer

nerealno postavljeni zahtjevi i rokovi destimuliraju većinu učesnika u rješavanju uočenih problema u oblasti reciklaže. Država treba da uspostavi određenu infrastrukturu, dopuni zakonodavstvo, uvede ekonomske instrumente, pokrene specifične programe, uvede upravljanje sistemom preko svojih organa kako bi što bolje i što prije iskoristili potencijale i srušili postojeće barijere. To pretpostavlja, pored ostalog, ukidanje carine na uvoz opreme i rezervnih dijelova za djelatnost reciklaže, te donošenje Zakona o sekundarnim sirovinama i novog Pravilnika o potrebnom prostoru i opremi za tretman otpadaka i proizvodnju sekundarnih sirovina, čije odredbe bi morali poštovati svi učesnici u procesu reciklaže, a državni organi to kontrolirati.

Na okruglom stolu je bilo oko 70 učesnika koji su u diskusiji, nakon izlaganja uvodničara, izrazili zadovoljstvo i ocijenili ga uspješnim i korisnim.

Predstavljena je i podijeljena brošura "Smjernice u reciklaži ambalažnog otpada sa osvrtom na EU direktive", čiju izradu je, također, financirala organizacija IFC.

F. ĐIKIĆ

HACCP u prehrambenoj industriji

U okviru projekta ABC - DIHK (Asocijacija balkanskih privrednih komora), koji podržava Savezna komora Njemačke, a finansira Ministarstvo privrede i razvoja SR Njemačka, u Privrednoj/Gospodarskoj komori FBiH održana je dvodnevna obuka za proizvođače prehrambenih proizvoda o HACCP-u

Cilj obuke je upoznavanje proizvođača hrane sa identifikacijom i analizom specifičnih opasnosti, te utvrđivanjem preventivnih mjera kojima se rizik proizvodnje i nastanak potencijalno opasne hrane uklanja ili svodi na prihvatljivu mjeru.

HACCP (Hazard Analysis Critical Control Point) - analiza opasnosti i kontrola kritičnih kontrolnih tačaka - sistem samokontrole za osiguranje zdravstvene sigurnosti hrane.

HACCP je sistem kontrole sigurnosti hrane, koji proizvođačima, prerađivačima i distributerima hrane nudi stručan, racionalan i sistemski pristup analizi i mjerama za upravljanje mogućim biološkim, hemijskim i fizičkim opasnostima u lancu od polja do stola.

HACCP ima sedam načela:

1. Identifikacija svih opasnosti koje se moraju spriječiti, ukloniti ili smanjiti na prihvatljivu razinu (analiza opasnosti);

2. Identifikacija kritičnih kontrolnih tačaka u fazi ili fazama u kojima je kontrola bitna za sprečavanje ili uklanjanje opasnosti, ili njeno smanjenje na prihvatljivu razinu;

3. Utvrđivanje kritičnih granica (limita) na kritičnim kontrolnim tačkama, koje odvajaju prihvatljivo od neprihvatljivog za sprečavanje, uklanjanje ili smanjenje identificiranih opasnosti;

4. Uspostavljanje i provedba sigurnosnih postupaka praćenja procesa na kritičnim kontrolnim tačkama;

5. Utvrđivanje korektivnih aktivnosti kada praćenje procesa upućuje na to da kritična kontrolna tačka nije pod nadzorom;

6. Utvrđivanje postupaka koji će se redovno provoditi kako bi se verifiko-

valo da su mjere navedene u tačkama od 1. do 5. djelotvorne;

7. Uspostavljanje dokumenata i evidencija prehrambenog - proizvodnog ciklusa, kojima će se demonstrirati djelotvornost u tačkama od 1. do 6.

Sedam načela HACCP-a praktični su modeli identifikacije i kontrolisanja značajnih opasnosti na trajnoj osnovi. To podrazumijeva da se tamo gdje se taj cilj može postići, ali na siguran način, smatra da je ispunjena obaveza utvrđena članom 5. stavu 1. Uredbe (EZ) broj 852/2004.

Sistem HACCP-a nije zamjena za ostale zahtjeve u vezi sa higijenom prehrambenih proizvoda, nego su dio paketa higijenskih mjera koje se moraju osigurati u proizvodnji zdravstveno ispravne i sigurne hrane. Mora se imati u vidu da prije uspostave HACCP-a moraju biti ostvareni zahtjevi vezani sa higijenom prehrambenih proizvoda (zahtjevi u vezi sa sirovinama, rukovanje otpadom, postupci uništavanja štetočina, kvalitet vode, zdravlje, lična higijena i obuka osoblja).

Udovoljavanje zahtjevima za proizvodnju zdravstveno ispravne hrane zahtijeva zapošljavanje educiranog osoblja, kao i kontinuirano educiranje (savjetovanja, vježbe, seminari i slično) osoblja u svrhu osposobljavanja za dodatne poslove.

M. MEŠANOVIĆ

Zakoni i propisi

Promoviran Zakon o revizorskim društvima

Ministarstvo finansija Federacije BiH je promoviralo Zakon o računovodstvu i reviziji u FBiH na web stranici ove institucije.

Zakon uređuje materiju iz oblasti računovodstva i revizije, u koji su ugrađeni međunarodni standardi, te definiše da reviziju finansijskih izvještaja u FBiH mogu vršiti samo lica koja posjeduju odgovarajuću licencu izdatu u FBiH.

Zakon o administrativnim taksama

Vijeće ministara BiH usvojilo je Prijedlog zakona o izmjeni Zakona o administrativnim taksama, koje se odnose na takse na javne nabavke, prema kojem se za javne nabavke neće trebati kupovati takse za dopise i mišljenja Agencije.

Prijedlog zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju u BiH i Prijedlog zakona o vinu

Vijeće ministara BiH zauzelo je stav o daljnjem proceduralnom postupanju u vezi sa Prijedlogom zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju u BiH, te o daljnjem proceduralnom postupanju u vezi sa Prijedlogom zakona o vinu.

Prema riječima ministra Dragan Vrankića, ovi zakoni su važni za BiH, jer je približavanje Evropskoj uniji bez njih nezaobilazno i ovi zakoni se moraju donijeti na razini države.

Među najperspektivnijim industrijskim granama

Drvena industrija u BiH smatra se jednom od najperspektivnijih industrijskih grana. Prije raspada bivše Jugoslavije i rata nakon toga, bh. kompanije iz sektora drvne industrije bile su poznate širom svijeta, piše online magazin Investitor.ba

Tih godina kompanija Konjuh Živinice posjedovala je najveću tvornicu u Evropi za proizvodnju stolova, zavidovička Krivaja imala je najveću evropsku tvornicu za proizvodnju tokarenih stolica sa masivnim sjedištem, dok je u okviru šumsko-industrijskog preduzeća Šipad Sarajevo postojalo čak 220 proizvodnih pogona.

Tada su kompanije iz sektora drvne industrije BiH većinu svojih proizvoda izvozile na zahtjevna svjetska tržišta. Dok je švedska IKEA bila još u povojima, BiH je bila drugi po veličini evropski izvoznik namještaja u Sjedinjene Američke Države, sa neznatno količinski manjim izvozom iza prvoplasirane Italije. Izvoz je u to vrijeme rastao geometrijskom progresijom: za samo deset godina, krajem osamdesetih, BiH je povećala izvoz namještaja na američko tržište za čak 5,8 puta.

Nelegalne pilane

No, u ratu je uništena većina proizvodnih kapaciteta bh. drvoprerađivačkog sektora.

Gotovo potpuno je nestala, recimo, mogućnost proizvodnje iverica i mediapan ploča, koje su se prije rata proizvodile u količinama od 223.000 (iverice) i 90.000 (mediapan) kubnih metara godišnje.

Umjesto nekada prosperitetne industrijske grane nikle su brojne pilane, velikim dijelom nelegalne.

Shodno tome, i statistika bilježi značajno povećanje "proizvodnje" u sektoru primarne obrade drveta (u prevodu to znači oboriti drvo, odsjeći grane i trupac natovariti na kamion

za transport), a pad finalne proizvodnje u poratnim godinama. Recimo, proizvodnja kuhinjskog namještaja u BiH je sa 118.120 kubnih metara iz 1997. pala na 96.892 kubna metra u 2000. godini. Prije rata, samo Konjuh Živinice je proizvodio oko 600.000 kubnih metara kuhinjskih stolova.

Male firme

Nekadašnje velike sisteme, poput Šipada, Krivaje i Konjuha, zamijenile

su male firme, od kojih neke posluju gotovo u potpunoj ilegali i koje se uglavnom bave izvozom trupaca. Procjenjuje se da danas u BiH posluje oko 1.500 kompanija u sektoru drvne industrije koje izvoze oko 70 posto svoje proizvodnje, a više od dvije trećine tog izvoza se odnosi na primarnu rezanu građu. Sve relevantne informacije i istraživanja u sektoru drvne industrije pokazuju da u BiH trenutno postoji oko 2.000 pilana, većinom nelegalnih, od čega je čak 1.300 smješteno na teritoriji Federacije BiH.

I u tako teškoj situaciji bh. proizvođači se, ipak, bude. Prema podacima Uprave za indirektno oporezivanje, izvoz namještaja iz BiH je u

Udruženje inženjera i tehničara šumarstva

Formiran Savjet šumarskih udruženja BiH

Peta redovna sjednica Skupštine UŠIT-a održana je u P/GKFBiH krajem aprila.

Iako je realizirano dosta aktivnosti planiranih za prošlu godinu, zastupnici su izrazili djelimično zadovoljstvo do sada ostvarenim rezultatima.

Smatraju da se moglo uraditi puno više, pogotovo u oblasti zadovoljenja potreba svih članova Udruženja.

Njihove aktivnosti u prethodnoj godini bile su usmjerene ka novim organizacijskim formama, što je u skladu promjenama u šumarstvu FBiH.

Stav predsjedništva je da treba formirati kantonalna udruženja, kao i ustrojiti članstvo UŠIT-a kroz članske knjižice.

Kao najznačajniju aktivnost realiziranu tokom prošle godine istakli su pripremu i organizaciju 38. evropskog takmičenja šumara u nordijskim disciplinama (EFNS) Sarajevo-Igman, koje je održano od 26. februara do 5. marta.

Potpisan je i sporazum između UŠIT-a FBiH, UŠIT-a RS i Hrvatskog šumarskog društva iz Mostara o formiranju savjeta šumarskih udruženja BiH, te su doneseni akti o načinu njegovog rada.

Stoga je planom rada za ovu godinu predviđeno da se sve aktivnosti koje UŠIT FBiH provodi prošire na cijelu zemlju ukoliko se za to postigne saglasnost.

Tokom sjednice prezentiran je film sa EFNS-a "Šumarstvo u BiH", poštanska marka glijive ljubičaste krunašice i šumskog mrava, te CD pod nazivom "Interaktivni vodič kroz šumske fitocenoze u BiH".

S. DŽINIĆ

najvećem obimu išao prema Njemačkoj i u prošloj godini je, u odnosu na prethodnu, povećan za 103 posto.

Proizvodnja namještaja lani je povećana za 35 posto u odnosu na godinu ranije, a izvoz za 26,8 posto. Najveći udio u porastu proizvodnje, kao i izvoza, iskazale su kompanije Konjuh, Jadrina, Krivaja, Standard, Dallas, Palavra, Impregnacija Holz, Kesten, Fis, Finvest, Nord Ent, HMM i tako dalje.

Ovakve stidljive, ali, ipak, dobre rezultate poslovanja prepoznali su i investitori na Sarajevskoj berzi koji su posljednjih mjeseci intenzivirali kupovinu dionica onih kompanija iz drvnog sektora čiji se vrijednosni papiri nalaze u ponudi na berzi. To su, prije svega, Standard Sarajevo, Konjuh Živinice, Namještaj Gradačac i ŠIP Stupčanica Olovo.

Vrijednost dionica svih ovih kompanija, čak i u slučaju zaokružene vlasničke strukture, kao u slučaju Standarda Sarajevo, porasla je značajno u posljednjih nekoliko mjeseci i godina. Dionice Konjuha Živinice su se početkom izlaska na berzu prodavale po sedam KM, a danas po 65 KM. Tako je i sa Standardom, čija je vrijednost dionica otišla sa 3,28 na 50 KM. I u slučaju ŠIP Stupčanice Olovo, najveće legalne pilane u FBiH, situacija je slična: vrijednost dionica je sa 5,5 otišla na 16 KM.

Perspektiva

Kakva je perspektiva kompanija iz sektora drvne industrije čije su dionice izlistane na berzi? Odgovor je jednostavan - relativno većina tih kompanija nije ono što je nekad bila, niti imaju zavidne tehnološke mogućnosti, one se bave poslom u kojem nije tako teško uspjeti kao u nekim drugim sektorima. Upućeniji u trenutno stanje na tržištu znaju da je dovoljno da posjedujete bilo kakvo drvo i da će kupci pronaći vas umjesto da vi tražite njih. To, recimo, daje dobru perspektivu za Stupčanicu Olovo.

Malo teža situacija je sa proizvođačima, koji se trebaju potruditi da dizajniraju i proizvedu namještaj, montažnu kuću ili pak obične ploče. No, i te kompanije, kako vidimo iz dosadašnjih analiza kretanja nji-

hovitih dionica na berzi, imaju svijetlu budućnost. Loše se piše velikim sistemima poput zavidovičke Krivaje, koji su godinama sistematski uništavani i rasparčavani, iako bi se, u osnovi, i ova kompanija, kada bi bilo volje i znanja, mogla oporaviti.

Svijetla budućnost

Nema sumnje da kompanije iz drvne industrije BiH čeka koliko-toliko svijetla budućnost, koja će se vjerovatno odraziti povoljno i na vrijednost dionica na berzi.

U ovom slučaju, kao i u svim ostalim, preporuka malim investitorima glasi: ne vjerujte glasinama, a prije investiranja vašeg novca u bilo koje dionice dobro provjerite kompaniju, raspitajte se da li se i čime bavi, kakve su i jesu li redovne plate radnicima, imaju li proizvodnju i izvoz, te kakva je trenutna tržišna vrijednost njihovih dionica na berzi. Tek nakon detaljne analize moguće je donijeti odluku o eventualnom ulaganju novca u dionice.

Na Vlašiću

Javno zagovaranje

U organizaciji USAID - LAMP, na Vlašiću, je održan dvodnevni početni interaktivni trening "Javno zagovaranje" namijenjen predstavnicima poljoprivrednih udruženja

Predavači su bili istaknuti predstavnici CCI (Centar civilnih inicijativa). U toku dvodnevnog treninga prezentirani su osnovni neophodni principi javnog zagovaranja, nakon čega će se od najaktivnijih učesnika formirati napredna grupa koja će proći odgovarajući praktični trening, a učesnici će biti adekvatno certificirani.

Javno zagovaranje okuplja pojedince i grupe koji zajedno žele da podstaknu, osmisle, izvrše i promijene politiku i ponašanje institucija u kojima se donose odluke važne za njihovu zajednicu i bitisanje. Ovaj proces se odigrava u onim demokratskim društvima u kojima građani i formalno i stvarno mogu da utiču na institucije i vlasti.

Organizacije koje se bave javnim zagovaranjem potiču javno mnjenje na razmišljanje o: kvalitetu hrane, uništavanju čovjekove okoline, kršenju zakona itd.

Postoji mnogo definicija koje se odnose na javno zagovaranje, a navest ćemo:

"Javno zagovaranje predstavlja proces djelovanja (a ne jednokratnu aktivnost) sa ciljem postizanja poželjnih promjena u društvu kako bi odnosi moći i raspodjela bogatstva postali demokratičniji i pravedniji i kako bi se marginalizovanim grupama obezbijedili prostor i uloga u javnom odlučivanju";

"Javno zagovaranje se sastoji od različitih strategija koje imaju za cilj uticaj na donosiocima odluka na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou, posebno vodeći računa o tome:

* Ko odlučuje - izbori, postavljanje i izbor donosioca odluka, ministara, savjetnika, sudija, administrativnog osoblja itd;

* Šta se odlučuje - politike, zakoni, nacionalni prioriteti, usluge, programi, budžeti, institucije;

* Kako se odlučuje - pristup građana informacijama i samom procesu, obim konsultacija, polaganje računa i pristupačnost donosioca odluka građanima i drugim zainteresovanim grupama".

Izvor: (InterAction: Women's Advocacy Workshop materials)

M. MEŠANOVIĆ

Promet i veze

Željeznica prevezla 11.903.000 tone robe

Direktor Agencije za statistiku BiH Zdenko Milinović je, na konferenciji za novinare u Sarajevu, prezentirao statističke podatke iz oblasti prometa i veza za prošlu godinu

Rad teretnih vozila u 2006. u odnosu na 2005. u pređenim kilometrima veći je za 53 posto, a u prevezenoj robi 48,85 posto. Ostvareni tonski kilometri veći su za 98,4 posto.

U putničkom prometu, lani, u odnosu na godinu ranije, pređeni kilometri veći su za 21 posto, dok je broj prevezenih putnika povećan za 15 posto. Ostvareni putnički kilometri veći su za 23,9 posto.

“U gradsko-prigradskom prometu u 2006. godini u odnosu na 2005., ukupno pređeni kilometri vozila su se povećali za 25 posto, dok je ukupan broj prevezenih putnika u istom razdoblju uvećan za svega 0,1 posto”, naveo je Milinović.

U prometu robe željeznicom od januara do decembra 2006. godine

prevezeno je ukupno 11.903.000 tone robe, a ostvareno je 1.096.000 tonskih kilometara, što predstavlja porast od 21,4 posto u prevezenoj robi i 18,7 posto u tonskim kilometrima u odnosu na 2005. godinu.

Kada je riječ o putničkom prometu željeznicom, lani je prevezeno 1.133.000 putnika i ostvareno je 61.000.000 putničkih kilometara, što predstavlja povećanje za 66,4 posto u broju prevezenih putnika i čak 103,3 posto u putničkim kilometrima u odnosu na 2005.

U poštansko-telefonskom prometu uočeno je povećanje broja pismonosnih pošiljki za 28 posto i povećanje paketskih pošiljki za 34,2 posto u odnosu na 2005. godinu.

“U broju telefonskih razgovora, uočeno je veliko smanjenje u dužini trajanja telefonskih razgovora preko fiksnih telefona i blagi porast u dužini trajanja mobilnih telefonskih razgovora, koje je nastalo kao posljedica promjene načina njihova obračuna, koja je onemogućila redovito objavljivanje podataka za Republiku Srpsku, tako da se navedeni podaci odnose samo na operatere sa teritorija Federacije BiH i Brčko Distrikta BiH”, rekao je Milinović.

U Holiday Innu

Kooperacijska berza

U Sarajevu (Holiday Inn/salon Drina) će se, 09. maja, sa početkom u u 9 sati, održati kooperacijska berza s firmama iz njemačke pokrajine Baden-Württemberg. Među njemačkim firmama koje učestvuju u ovoj berzi je i firma iz metal-skog sektora koja traži isporučioce za vlastitu proizvodnju mašina i opreme.

Pozivamo kompanije iz Sektora obrade metala, ukoliko su zainteresirane za razgovor, da se prijave. Učešće na berzi je besplatno, a za razgovor će biti obezbijeđen prevodilac.

Kontakt adrese su:

Delegation der Deutschen Wirtschaft in BiH

Predstavništvo njemačke privredne komore u BiH

Strossmayerova 1, BiH - 71000 Sarajevo

Telefon: +387 33 260430,

faks: +387 33 206181

E-mail: info@ahk-bih.ba

www.ahk-bih.ba

N. Š. - M.

Predstavljamo profil firme sa opisom proizvoda i usluga koji se traže:

Herbold Meckesheim GmbH

Industriestraße 33

74909 Meckesheim

Postfach 218

74909 Meckesheim

Telefon: +49 6226 932 0, + 49 6226 932 165

Faks: + 49 6226 932 495, + 49 6226 932 178

E-mail: Herbold@Herbold.com

www.herbold.com

Davor Skenderagić, šef nabave

Firma je osnovana 1872. Zapošljava oko 70 radnika. Ostvareni prihod u 2006. je 15 miliona eura. Proizvođač je mašina i opreme za sitnjenje i reciklažu

plastičnih materijala. Vid saradnje: Kooperacija u proizvodnji mašina i opreme na osnovu dokumentacije i specifikacije naručioca. Partner za poslovnu saradnju: Dobavljači za potrebe proizvodnje mašina i opreme i to za: 1. Zavarne konstrukcije - mehanička obrada zavarnih konstrukcija (bušenje, glodanje, struganje, sve vrste mašinskog nušenja) težine 50 do 2500 kg; pojedinačna obrada i obrada malih serija od 1 do 5 komada, maksimalno do 20 komada. 2. Obrada lima (80% standardni čelik i 20% čelik visokog kvaliteta): a) dijelovi od tankog lima debljine od 1 do 3 mm (sječenje, savijanje, zavarivanje), obrada malih serija od 2 do 20 komada. b) dijelovi od lima srednje debljine od 2 do 15 mm (sječenje, savijanje, zavarivanje), pojedinačna obrada i obrada malih serija od 1 do 10 komada.

Uslovi za poslovnog partnera: Firme za obradu metala iz oblasti prenosne tehnike, proizvodnje rezervoara mašina i dijelova, proizvoda od čelika.

U martu

Najviše izvozili u Hrvatsku

BiH je u martu ove godine najviše izvozila robe u Hrvatsku u vrijednosti 93,9 miliona KM, što je 18,6 posto od ukupno ostvarenog izvoza, izjavio je na konferenciji za novinare u Sarajevu direktor Agencije za statistiku BiH Zdenko Milinović

Od susjednih zemalja BiH je značajan izvoz ostvarila u Srbiju i Crnu Goru u vrijednosti 64 miliona KM, što je 12,7 posto. Posmatrano prema regionalnim grupacijama, u martu smo najviše izvozili u Evropsku uniju u vrijednosti 304,5 miliona KM, što je u 60,5 posto od ukupno ostvarenog izvoza.

“U okviru zemalja EU, BiH je najviše izvezla u Italiju u vrijednosti od 76,2 miliona KM, što je 15,1 posto od ukupnog ostvarenog izvoza”, rekao je Milinović.

Najviše smo uvozili iz Hrvatske u vrijednosti 186,5 miliona KM, što je 16,1 posto od ukupno ostvarenog uvoza.

Od susjednih zemalja značajan uvoz u istom periodu ostvarili smo iz Srbije i Crne Gore u vrijednosti 120,7 miliona KM, što je 10,4 posto.

Posmatrano prema regionalnim grupacijama, u martu se najviše uvozilo iz EU u vrijednosti 548,2 miliona KM, što je 47,3 posto od ukupnog uvoza.

U okviru zemalja EU, najviše smo uvozili iz Njemačke u vrijednosti 144 miliona KM, što je 12,4 posto od ukupnog ostvarenog uvoza.

U periodu januar - mart BiH je najviše izvozila u Hrvatsku u vrijednosti od 257,5 miliona KM, što je 18,9 posto od ukupno ostvarenog izvoza.

Posmatrano prema regionalnim grupacijama, u prva tri mjeseca najviše se izvozilo u EU u vrijednosti 841,3 miliona KM, što je 61,6 posto od ukupno ostvarenog izvoza.

Istovremeno, najviše se uvozilo iz Hrvatske u vrijednosti 457,2 miliona KM, što je 15,9 posto od ukupno ostvarenog uvoza.

Posmatrano prema regionalnim grupacijama, u prva tri mjeseca najviše se uvozilo iz EU u vrijednosti 1,7 milijardi KM, što je 58,4 posto od ukupnog uvoza.

Posmatrano prema glavnim trgovinskim partnerima BiH, moguće je uočiti da je najveći porast izvoza u periodu januar - mart, u odnosu na isti period lani, ostvaren kod izvoza u Srbiju i Crnu Goru u iznosu od 35,5 posto, Hrvatsku 32,2 posto, Sloveniju 25,6 posto i dr.

U ovom periodu, najveći porast uvoza zabilježen je kod uvoza robe iz Italije u iznosu od 53 posto, SCG 52,9 posto, Hrvatske 32,6 posto, Njemačke 26,8, odsto, te Slovenije 2,9 posto.

Trgovinski deficit

Robni promet sa inostranstvom oko 1,7 milijardi KM

BiH je u martu ostvarila robni promet s inostranstvom u vrijednosti oko 1,7 milijardi KM. Od ovog iznosa, na izvoz se odnosi 503,8 miliona KM ili 30,3 posto, a na uvoz oko 1,2 milijarde KM ili 69,7 posto.

U okviru ukupno ostvarenog vanjskotrgovinskog prometa BiH u ovom mjesecu, pokrivenost uvoza izvozom je oko 43,4 posto.

Od januara do marta ostvaren je izvoz u vrijednosti 1,4 milijarde KM,

što je za 26,6 posto više u odnosu na isti period lani, dok je u ovom periodu ostvaren uvoz u vrijednosti od 2,9 milijardi KM, što je za 41,1 posto više u odnosu na isti period 2006.

U posmatranom periodu pokrivenost uvoza izvozom bila je 47,3 posto.

U prva tri mjeseca ove godine, BiH je u robnom prometu sa inostranstvom ostvarila ukupan trgovinski deficit u vrijednosti 1,5 milijardi KM.

Najveće učešće u izvozu ostvareno je u području “Prerađivačka industrija”, u vrijednosti 1,3 milijarde KM, što čini 91,6 posto od ukupnog izvoza, dok je najveće učešće u uvozu ostvareno u području “Prerađivačka industrija”, ukupne vrijednosti 2,4 milijarde KM, što iznosi 84 odsto od ukupnog uvoza.

Od 23. aprila do 6. maja

Anketa o radnoj snazi

Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku i Republički zavod za statistiku Republike Srpske, od 23. aprila do 6. maja ove godine, sprovodiće Anketu o radnoj snazi na cijeloj teritoriji BiH, na uzorku od 10.000 slučajno izabranih domaćinstava.

Prikupljeni podaci su povjerljivi i oni će se, u skladu sa odredbama Zakona o statistici, koristiti isključivo u statističke svrhe.

Anketom o radnoj snazi, osim demografskih, obrazovnih i drugih karakteristika stanovništva, prikupljaju se podaci o zaposlenosti, nezaposlenosti, podzaposlenosti, kao i podaci o zanimanju, radnom vremenu, trajanju radnog odnosa, dodatnom zaposlenju, školovanju i daljem usavršavanju, traženju posla i dr.

Prikupljeni podaci će poslužiti za izračunavanje stope aktivnosti, zaposlenosti i nezaposlenosti koje su značajan pokazatelj ekonomskog i socijalnog stanja u zemlji.

U februaru

Prosječna isplaćena bruto plata 913 KM

Prosječna mjesečna isplaćena bruto plata po zaposlenom u pravnim licima BiH za februar 2007. iznosila je 913 KM, što pokazuje nominalni porast za 0,3 odsto u odnosu na decembar 2006. godine.

Prosječna mjesečna isplaćena bruto plata za februar ove godine, u odnosu na isti mjesec lani, nominalno je viša za 9,7 odsto.

Prosječna mjesečna neto plata po zaposlenom u pravnim licima BiH za posmatrani mjesec iznosila je 617 KM, što pokazuje nominalni rast od 0,7 odsto u odnosu na decembar 2006.

Prosječna mjesečna neto plata za februar je u odnosu na isti mjesec prošle godine nominalno viša za 12,8 odsto.

U martu

Industrijska proizvodnja veća za 8,7 posto

Industrijska proizvodnja u Federaciji BiH, u martu, u odnosu na prosječnu mjesečnu proizvodnju iz prošle godine, veća je za 8,7 posto. U odnosu na proizvodnju iz istog mjeseca lani, veća je za 16,6 posto, a u odnosu na februar ove godine veća je za 15,4 posto.

Posmatrano po područjima industrijskih djelatnosti, u martu 2007. godine u odnosu na prosječnu mjesečnu proizvodnju iz 2006. godine, industrijska proizvodnja u području "prerađivačke industrije" veća je za 13,5 posto, u području "rudarstva" veća je za 2,8 posto, a u području "snabdijevanja električnom energijom, plinom i vodom" manja je za 2,4 posto.

Posmatrano po glavnim industrijskim grupacijama industrijskih proizvoda, u periodu januar - mart ove, u odnosu na isti period prošle godine, zabilježeno je povećanje proizvodnje trajnih proizvoda za široku potrošnju za 70,6 posto, kapitalnih proizvoda za 61,2 posto, intermedijarnih proizvoda za 29,2 posto, netrajnih proizvoda za široku potrošnju za 26,1 posto, dok je zabilježeno smanjenje proizvodnje energije za 14,4 posto.

U prva dva mjeseca

U zračnim lukama 17,7 posto više putnika

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u željezničkom putničkom prevozu u prva dva mjeseca ove godine prevezeno je ukupno 49.000 putnika i ostvareno 2.560.000 putničkih kilometara, što je u odnosu na isti period lani manje za 24,1 posto putničkih kilometara, a broj prevezenih putnika manji je za 3,9 posto.

U željezničkom teretnom prevozu u periodu januar - februar 2007. godine prevezeno je 947.000 tona robe, a ostvareno 91.274.000 tonskih kilometara, što je u odnosu na isti period 2006. godine više za jedan posto prevezene robe i manje za 1,4 posto tonskih kilometara.

U aerodromskim/zračnim lukama u posmatranom periodu, u poređenju sa istim lani, promet putnika veći je za 17,7 posto.

Obim PTT usluga kod pismonosnih pošiljki u januaru i februaru 2007. godine, u odnosu na iste mjesece 2006., manji je za 9,2 posto.

Fiksni telefonski razgovori u minutama u ovom periodu, u odnosu na isti lani, manji su za 2,5 posto.

Mobilni telefonski razgovori u minutama u periodu januar - februar u odnosu na isti 2006. godine veći su za 8,5 posto.

Internet trajanje konekcije u periodu prva dva mjeseca ove godine, u odnosu na isti period 2006., manje je za četiri posto, a broj poslatih SMS poruka veći je za 8,6 posto. (ONASA)

U februaru

Prosječna neto plata 632 KM

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, prosječna mjesečna isplaćena neto plata po zaposlenom za februar u Federaciji BiH bila je 632,32 KM.

Tokom februara došlo je do smanjenja prosječne mjesečne isplaćene neto plate za 0,27 posto.

Od decembra 2006. do februara 2007. godine prosječna mjesečna isplaćena neto plata iznosi 632,76 KM.

U odnosu na isti period prethodne godine došlo je do porasta prosječne mjesečne isplaćene neto plate za 8,27 posto.

Najviša prosječna isplaćena neto plata u februaru zabilježena je u Kantonu Sarajevo (KS) i ona iznosi 804,35 KM, zatim u Hercegovačko-neretvanskom kantonu (HNK) 687,32 KM, a najniža prosječna isplaćena neto plata zabilježena je u Srednjobosanskom kantonu (SBK) 508,83 KM.

Prosječna mjesečna isplaćena bruto plata po zaposlenom u FBiH iznosila je 929,88 KM.

U martu

Potrošačka korpa 496 KM

Izdaci za prehranu i piće, prema potrošačkoj korpi koju objavljuje Federalni zavod za statistiku, u martu, iznosili su 496,23 KM.

Potrošačka korpa je u martu 2007. godine bila za 0,15 KM manja u odnosu na februar, kada je iznosila 496,38 KM.

Posmatrano po sjedištima kantona, za potrošačku korpu je u prošlom mjesecu najviše trebalo izdvojiti u Širokom Brijegu i to 559,86 KM, zatim u Livnu 544,47 KM, Mostaru 540,01 KM, a najjeftinija potrošačka korpa je bila u Goraždu 455,07 KM.

Potrošačku korpu potrebnih proizvoda čine najvažnije životne namirnice, koja po sadržaju i količinama predstavlja minimum potreba za obnavljanje energije koja se potroši radom, a koju su izračunali stručnjaci za ishranu.

Naplaćeno oko 670 miliona KM prihoda

Porezna uprava Federacije BiH od januara do marta 2007. godine naplatila je ukupno 669.890.868 KM poreznih i ostalih javnih prihoda, što je za 127 miliona KM ili 23,39 posto više u odnosu na isti period prošle godine.

U okviru navedenih javnih prihoda u isključivoj nadležnosti Porezne uprave FBiH jesu ubiranje i naplata direktnih poreza i doprinosa tako da je u prva tri mjeseca ove godine povećana naplata direktnih poreza u ukupnom iznosu od 171.481.080 KM, što predstavlja povećanje za 25,7 miliona ili 17,65 posto.

Ukupna naplata direktnih poreza je ostvarena po osnovu povećanja poreza na plaću u iznosu od 49.047.523 KM, što je za 28,58 posto više u odnosu na isti period 2006. godine, poreza na dobit čija je naplata uvećana za 1,4 miliona, kao i poreza građana koji su povećani za 25,67 posto.

Fondovski prihodi, odnosno doprinosi su naplaćeni u iznosu od 444.926.897 KM, što je za 103,9 miliona ili 30,46 posto više u odnosu na isti period prošle godine.

Doprinosi za penzijsko invalidsko osiguranje su naplaćeni u iznosu od 245,9 miliona KM, što je za 59,4 miliona ili 31,89 posto više, zbog čega se, svakako, stvara mogućnosti za povećanje penzija na području FBiH. Doprinosi za zdravstveno osiguranje naplaćeni su u iznosu od 175 miliona KM, što je za 39 miliona KM ili 28,60 posto više, dok je za osiguranje za slučaj nezaposlenosti naplaćeno 24 miliona, odnosno 5,5 miliona ili 29,81 posto više u odnosu na isti period prošle godine.

U svih deset kantonalnih poreznih ureda od januara do marta ostvarena je znatno veća naplata poreznih i neporeznih prihoda u odnosu na posmatrani period prošle godine.

Zavod za zapošljavanje FBiH

Poziv za učešće u projektu zapošljavanja

Drugim projektom podrške zapošljavanju, koji se finansira iz sredstava Zavoda za zapošljavanje FBiH i kredita od Međunarodne asocijacije za razvoj (IDA), iz grupacije Svjetske banke, u 2007. godini je predviđeno zapošljavanje najmanje 2.000 nezaposlenih osoba starosti preko 45 godina prijavljenih kod kantonalnih službi za zapošljavanje.

Potpisanim Sporazumom o implementaciji i finansiranju projektnih aktivnosti Drugog projekta podrške zapošljavanju u 2007., početkom marta, između Zavoda i Jedinice za implementaciju projekata socio-ekonomske podrške, obuke i prezapošljavanja (PIU SESER) predviđeno je zapošljavanje ove populacije aktivnim mjerama tržišta rada, a, prije svega, sufinansiranjem zapošljavanja, sufinansiranjem samozapošljavanja, finansiranjem obuke i finansiranjem javnih radova, saopćeno je iz Federalnog zavoda.

Maksimalni iznosi finansijske podrške po korisniku za svaku od aktivnih mjera su sufinansiranje zapošljavanja 3.000 KM, sufinansiranje samozapošljavanja 3.000 KM, finansiranje obuke 1.500 KM i finansiranje javnih radova 800 KM.

PIU SESER i Federalni zavod za zapošljavanje, u saradnji sa kantonalnim službama za zapošljavanje, i dalje pozivaju poslodavce i preduzeća iz FBiH koji su zainteresovani da zaposle nezaposlene osobe uz finansijsku podršku iz SESP projekta, da dostave prijedlog za zapošljavanje. Javni poziv ostaje otvoren do 31. maja 2007. godine.

Ograničene dnevne oscilacije cijena dionica

Uprava Sarajevske berze/burze vrijednosnih papira donijela je Odluku da se poslovi sa vrijednosnim papirima emitenata koji sačinjavaju index SASX-10 mogu zaključivati samo po kursovima koji za +/- 10 odsto odstupaju od zadnjeg službenog jedinstvenog kursa prethodnog dana trgovanja na Berzi.

Odluka je donesena s ciljem zaštite tržišta kapitala Federacije BiH i zaštite interesa investitora. Ova odluka se počinje primjenjivati od 16. aprila ove godine. Iz Sarajevske berze podsjećaju da su emitenti koji sačinjavaju index SASX-10 ABS banka d.d. Sarajevo, BH Telecom d.d. Sarajevo, Bosnalijek d.d. Sarajevo, Energoinvest d.d. Sarajevo, Fabrika duhana Sarajevo d.d. Sarajevo, Hidrogradnja d.d. Sarajevo, JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo, JP Elektroprivreda HZHB d.d. Mostar, Rudnik mrkog uglja Banovići d.d. Banovići i Sarajevo osiguranje d.d. Sarajevo.

Duže vrijeme trgovanja

Sarajevska berza/burza vrijednosnih papira odlučila je produžiti vrijeme trajanja trgovine na SASE, zbog znatno povećanog obima broja transakcija, koji je u konstantnom porastu od početka 2007. godine.

U skladu sa ovom odlukom, od 16. aprila, tržište će se umjesto u 13.00 zatvarati u 13.30 sati.

Termin aukcije, odnosno za simbole kojima se trguje aukcijskim načinom trgovine, pomjera se sa 11.30 na 12.00 sati.

SASE će i dalje pratiti trendove prometa i, po potrebi, vršiti daljnja usklađivanja vremena trgovanja, sve sa ciljem povećanja atraktivnosti tržišta za domaće i strane investitore.

Vrijednosnice s najvećim prometom

U martu je najveći promet ostvarila brokerska kuća Hypo Alpe-Adria Vrijednosnice Sarajevo, u iznosu od 53.710.520,82 KM, slijede Raiffeisen Brokers Sarajevo sa 40.382.117,13 KM i VGT Broker Visoko sa 37.507.380,12 KM.

Prvo mjesto po broju zaključenih transakcija na tržištu SASE zauzima Raiffeisen Brokers Sarajevo, a slijede Eurohaus Sarajevo sa 5.603 sklopljene transakcije i Hypo Alpe-Adria Vrijednosnice Sarajevo sa 5.038 transakcija.

Zapadni Balkan u tranziciji: Bosna i Hercegovina

(Iz dokumenta Evropske komisije, Generalnog direktorata za ekonomske i finansijske poslove, decembar 2006.)

Opšta makroekonomska situacija

Ekonomija je u 2005. godini doživjela relativno snažan rast od oko 5,5% i očekuje se da nastavi rasti sličnim tempom i u 2006. godini. Svaka analiza ekonomskog razvoja je, ipak, usporena slabim kvalitetom i dostupnošću statističkih podataka. Baza ekonomskog rasta ostaje sužena, sa jakim naglaskom na sirovinama i baznoj proizvodnji u privredi. U Republici Srpskoj, međutim, ranija privatizacija pomogla je povećanju proizvodnje, ali i nekih drugih sektora. U RS, industrijska proizvodnja brzo je rasla i u oktobru 2006. godine dostigla 43,7% u poređenju sa povećanjem od 20% u 2005. godini. U FBiH je došlo do umjerenog porasta stope od 6% registrirane u 2005. godini.

Međunarodne transakcije

Deficit je porastao sa 20,8% GDP-a iz 2004. na 22,5% GDP-a u 2005. godini, ali je trend porasta promijenio smjer u 2006. godini. Veliki dio povećanja iz 2005. godine je posljedica povećanog uvoza u četvrtom kvartalu zbog PDV-a. Tokom prvih šest mjeseci, izvoz je porastao za 30% dok je uvoz smanjen za 1% u poređenju sa istim periodom u prethodnoj godini. Rast izvoza podržan je nakon izvoznih podsticaja povećanih nakon uvođenja PDV-a i povoljnog razvoja cijena u nekim sektorima. Podaci o uvozu u 2006. bili su povoljniji zbog većeg uvoza krajem 2005. godine. Dijelom zbog privremenih faktora, deficit je znatno povećan u prvoj polovini 2006. godine, na oko 15% GDP-a. Priliv direktnih stranih investicija u 2004. godini veći je za 7% GDP-a nakon nekoliko većih privatizacijskih transakcija. Ovaj priliv oslabio je u 2005. godini na 5,2% GDP-a i opadajući

trend nastavljen je u 2006. godini kada su se investicije smanjile na 8% u prvoj polovini godine u poređenju sa istim periodom u 2005. Međutim, sporazum iz decembra 2006. godine o prodaji Telekomu Srpske ima pozitivan uticaj na ukupni priliv za 2006. godinu. Druge vrste investicija porasle su naglo u 2005. godini i pokrile više od polovine deficita. To je jednim dijelom rezultat transfera iz stranih kompanija u banke. Ovakav, uglavnom za banke vezan priliv investicija, smanjen je u 2006. godini. Ipak, njihova uloga u pokrivenosti deficita ostala je važna. Greške i propusti u platnom bilansu ostali su na oko 20%. Opadajući trend javnih vanjskih dugovanja je nastavljen. Dugovi su dostigli 27,2% GDP-a krajem 2005. a smanjeni su do 4% tokom prvih šest mjeseci 2006. godine. Privatni vanjski dug je povećan u 2005. i procijenjen na oko 30% ali sa limitiranim podacima o razvoju. Veliki domaći dug vezan je za ratne i predratne neizmirene obaveze. Inicijalni dogovor da se restrukturiira dug na neto vrijednost od 10% GDP-a odbili su sudovi, dok budući dogovori nose i veće troškove. Pravni okviri za uspostavu tremina i uslova za otplatu su u fazi priprema ili su već usvojeni. Krajnji rezultat restruktuiranja duga još nije jasan, ali izgledi su da će imati značajan finansijski uticaj u narednim godinama.

Tržište rada

Zvanični podaci govore da je nezaposlenost porasla sa 43% u 2004. na 44,6% u decembru 2005. godine a zatim opala na 44,3% u martu 2006. godine. Do pada u 2006. godini došlo je uglavnom zbog revizije metoda registracije u RS i nije se odrazilo na broj radnih mjesta. Podaci su pokazali smanjenje broja radnih mjesta u sektoru proizvodnje za 8% u martu 2006. u poređenju s godi-

nom ranije, što je rezultat nedavne privatizacije i aktuelnog restruktuiranja u određenim sektorima. Zvanična statistika ne odražava sasvim tačno nivo nezaposlenosti, jer podaci uključuju osobe koje rade, ali su registrovane kao nezaposlene u zavodima za zapošljavanje. Istraživanje tržišta rada provedeno u aprilu 2006. procijenilo je nezaposlenost na oko 30% radne snage, dok je učešće na tržištu rada procijenjeno na samo 43%. Stvarni porast plata u 2005. bio je veći u RS nego u Federaciji, što je vjerovatno odraz relativno većeg porasta proizvodnje, zbog smanjenja postojećeg jaza između plata u dva entiteta. Prosječne neto plate manje su u prvom kvartalu 2006. za 0,9% u poređenju sa istim periodom godinu dana ranije.

Cijene

Uvođenje PDV-a u januaru 2006. uticalo je na povećanje inflacije, naročito u decembru 2005. i početkom 2006. godine. Inflacija je porasla sa 4,3% u decembru 2005. na 7,6% u januaru 2006. godine. Ovaj skok je zatim ublažen. U oktobru, inflacija je dostigla 7,3% u FBiH, a u RS-u 7,0% na godišnjoj bazi.

Monetarna politika

Konvertibilna marka ostala je vezana za euro na fiksnom kursu. Glavni žalat' monetarne politike bila je potreba za rezervama depozita komercijalnih banaka, koja je povećana sa 10% na 15% krajem 2005. godine, uglavnom s ciljem ublažavanja visokog rasta u sektoru bankarskih kredita. Mjera se pokazala efikasnom i ukupni godišnji kreditni rast smanjen je sa 27,3% u decembru 2005. godine na 22,8% u oktobru 2006. godine. Pad je dijelom uzrokovan sporijim rastom kredita za privatne poduzetnike koji je iznosio 24% u oktobru na godišnjoj bazi. Krediti za domaćinstva

porasli su na 28,7% u oktobru na godišnjoj bazi, u poređenju sa 31% u decembru 2005. godine. Neto devizne rezerve povećane su za 20% izraženo u eurima tokom 2005. godine i pokrile su oko 4 mjesaca uvoza. Za sedam mjeseci 2006. godine rezerve su porasle za još 17%. Stvarni devizni kurs KM (REER) ostao je stabilan. Fluktuacije REER uzrokovane su uglavnom promjenama deviznog kursa prema susjednim zemljama koje nisu članice EU.

Finansijski razvoj

Konsolidovani balans budžeta izmijenjen je od deficita u 2004. godini na višak od 0.9% u 2005. godini. Do ove promjene najviše je došlo zbog povećanja prodaje i prihoda od trošarine. Državni i entitetski budžeti za 2006. godinu bili su prošireni, a najveća povećanja u potrošnji bila su stalnog karaktera. Doneseno je i nekoliko odluka prije oktobarskih parlamentarnih izbora, koji su imali negativne finansijske implikacije, i to od januara 2007. godine. Ipak, prikupljanje prihoda bilo je dobro u 2006. godini, naročito kao rezultat prihoda od PDV-a koji su bili veći od očekivanih. Prikupljanje ukupnog indirektnog poreza povećano je za oko 30% za devet mjeseci u poređenju sa istim periodom 2005. godine. Dodatni prihodi su vjerovatno potpuno pokrili povećanje troškova u 2006. godini, ali se nakon toga očekuje povećanje finansijskih rizika.

Mehanizam za podjelu prikupljenog indirektnog poreza između različitih nivoa vlasti ostao je sporno pitanje. Sredstva na jedinstvenom računu bila su, zbog nedostatka dogovora, blokirana nekoliko puta u toku 2006. godine i iznalazena su samo privremena rješenja za odmrzavanje sredstava.

Strukturne reforme

Nastavljen je lagani napredak u strukturnim reformama dok je politička volja u mnogo slučajeva oslabila. Glavno postignuće bila je uspješna implementacija stope PDV-a u cijeloj zemlji od 1. januara 2007. godine. To je bila važna reforma koja je podržala kreiranje jedinstvenog ekonomskog prostora i smanjenje sive ekonomije. Finansijska koordinacija bila je intenzivirana osnivanjem Nacionalnog fiskalnog vijeća (NFC), ali su i dalje ostali ozbiljni nedostaci. NFC je funkcionisao bez jasno definisanog zakonskog osnova, s nedostatkom mehanizama i limitiranom ulogom u predviđanju troškova. Proces privatizacije nastavljen je u RS prodajom velikih kompanija tokom 2005. godine. U decembru 2006. godine je dogovorena prodaja Telekomu Srpske srbijanskoj firmi Telekom Srbije za 646 miliona eura. U FBiH, proces privatizacije je usporen, pretežno zbog nedovoljne političke volje i neadekvatnog pravnog okvira. Neka poboljšanja pravnog okvira usvojena su u 2006. godini. Problemi u sektoru privrednih društava su međutim otišli dalje od same privatizacije. Stečajni postupci, posebno u FBiH, nisu dobro funkcionisali a prakse korporativnog upravljanja su se često pokazale slabima. Restrukturiranje industrijske mreže je u početnoj fazi i fabrike su ostale u vlasništvu države. Finansijski sektor je oblast gdje je strano vlasništvo najprisutnije i u kome su reforme proteklih godina bile značajne. Supervizija bankarstva ostala je podijeljena između dvije odvojene entitetske bankarske agencije, koordinira je Centralna banka. Ovaj pristup je pokazao jasna ograničenja u većem integrisanju bankarskog sektora. Supervizija u drugim dijelovima finansijskog sistema ostala je limitirana i rascjepkana.

Nezvaničan prevod:
L. SADIKOVIĆ

GLASNIK

Privredna/Gospodarska komora
Federacije Bosne i Hercegovine

List izlazi mjesečno
Godina VIII
Broj 55
April/travanj 2007.

GLASNIK uređuje
Redakcijski kolegij:
Željana Bevanda, glavni urednik,
Mira Idrizović,
odgovorni urednik,
članovi:
Šemsa Alimanović, Dubravka
Bandić, Ljubo Dadić, Fahrudin
Đikić, Juso Škaljić i Meliha Velić,
sekretar Redakcije.
DTP: "Privredna štampa"

Adresa:

Privredna/Gospodarska
komora FBiH
- za Glasnik -
71000 Sarajevo
Branislava Đurđeva 10/IV
Kontakt osoba: Meliha Velić
Telefon: 033/267-690
E-mail: m.velic@kfbih.com

Telefoni:

033/663-370 (centrala)
033/217-782
Faks: 033/217-783
www.kfbih.com

Izdavač:

"Privredna štampa" d.d. Sarajevo

Općinski sud
Sarajevo
UF/1-2219/05,
RB 1-3018
Identifikacioni broj
4200088140005
Identifikacioni broj PDV
200088140005

Štampa: "BIROGRAF" Sarajevo,
Kasima efendije Dobrača 14
Besplatan primjerak

Poziv

Međunarodni sajam "Priština 2007"

Privredna/Gospodarska komora Federacije BiH je i ove godine planirala da sa privrednim subjektima iz BiH učestvuje na Međunarodnom općem sajmu u Prištini, u okviru dogovorenih aktivnosti nosilaca zajedničkih poslova po projektima komora u BiH. Stoga Vas pozivamo da učestvujete kao izlagač na ovom Sajmu, koji će se održati od 05. do 09. juna 2007. u Prištini - Industrijska zona u Prištini.

Međunarodni sajam u Prištini organizira Privredna komora Kosova u suradnji sa Ministarstvom trgovine i industrije Kosova. Sajam će biti općeg karaktera, na površini od oko 4.000 m² i predstavlja najznačajniju privrednu manifestaciju na Kosovu. Prošle godine su poduzeća iz BiH imala uspješan nastup.

Ove godine cijena izložbenog prostora je:

- standardno uređenje 60 eura/1m².

Imajući u vidu najavljenje investicijske zahvate na Kosovu, mišljenja smo da bi predstavljanje vaše cijenjene kompanije na ovom sajmu bilo obostrano korisno.

Prijavu za učešće poslati najkasnije do 04. maja 2007. godine.

Kontakt osobe:

Šemsa Alimanović, telefon 033/663 370 lokal: 468 i 033/220 760

E-mail: s.alimanovic@kfbih.com

Lejla Sadiković, telefon 033/211 280, faks 033/217 783

E-mail: l.sadikovic@kfbih.com

